

---

# Transilvania în percepția istoriografiei clujene contemporane.

---

Petre DIN

**Cuvinte cheie:** Transilvania; model României; factor de civilizație și de stabilitate; patriotism și toleranță; autonomie.

**Key words:** Transylvania; model to Romania; civilizing factor and stability; patriotism and tolerance; autonomy.

Rolul Transilvaniei în devenirea românească este o temă care revine frecvent în discuțiile școlii istoriografice clujene. Ca atare, Ionuț Țene, membru marcant al istoriografiei clujene încearcă să propună un nou model de dezvoltare a României în care rolul proeminent îl va deține Transilvania.

Pentru o percepere adecvată a acestui studiu se impune o prezentare sumară a biografiei istoricului. Ionuț Țene, numele de publicist, este un scriitor, poet și istoric român născut la 23 februarie 1972 la Drăgășani. Este licențiat al Facultății de Istorie și Filozofie a Universității „Babeș-Bolyai” în anul 1995, Masterat în Istorie Contemporană și Relații Internaționale în anul 1996 și Doctor în Istorie 2006, cu tema „Clujul Universitar 1994-1948”. A publicat articole și studii de istorie în „Cele Trei Crișuri”, „Tribuna Ardealului”, „Puncte Cardinale”. Din 1997 este vicepreședinte al Societății Culturale Zalmoxis și între 1991-1996 a fost președinte al Fundației Culturale Sarmizegetusa. A fost șef de cabinet al fostului primar al Clujului Gheorghe Funar. Este autorul următoarelor volume: *Cronici de istorie românească*, Editura Napoca Star, 2004, *Transilvania, model de dezvoltare a României*, Editura Napoca Star, Cluj-Napoca, 2003.

Demersul lui Ionuț Țene îl situează în direcția junimismului de factură modernă, atent la teoria formelor fără fond, dar având totuși o țință precisă: occidentalizarea spațiului românesc. Scopul istoricului este de a prezenta și a argumenta ideea că Transilvania este locomotiva dezvoltării civilizației românești.

O dilemă revine obsesiv în studiile și articolele lui Ionuț Țene: conținutul specificului ardelean. Demersul este dificil și în multe situații, intelectuali elitiști pornesc de la premisa unei specificități ardelenice autonome de contextul unei identități naționale. „Ce poate însemna Transilvania din punct de vedere cultural fără Vechiul Regat? O întrebare care nu merită răspunsul, deoarece cultura română se prezintă ca un spectru cu bogate irizări spirituale specifice ce își pierd valoarea și frumusețea luate în parte, adică rupte de spiritul de comuniune al spațiului danubiano-pontic.

E în spiritul timpului să promovăm regionalismul, să exacerbăm individualitățile locale, dar la o analiză pertinentă nu le putem despărți definitiv de vechile individualități arhetipale care le-au creat și dezvoltat în construcția ideologică a comunităților naționale.

E adevărat, Transilvania are o îndelungată și singulară istorie a ei, așa cum o are și Țara Românească și Moldova. Există un model cultural intra-carpatic și unul extra-carpatic, dar ele nu sunt independente, ci complementare. Aceste complementarități culturale specifice trebuie cultivate, dar nu autonomizate, pentru că astfel își pierd identitatea, rădăcinile spirituale care le fac atractive și originale”<sup>1</sup>.

În același sens se întreba și istoricul bucureșten Lucian Boia: oare din Bucovina până în Teleorman întâlnim aceleași elemente de civilizație și aceleași mentalități? Un posibil răspuns ar fi acela că ideologiile totalitare,

---

1 Ionuț Țene, *Transilvania model de dezvoltare a României*, Editura Napoca Star, Cluj-Napoca, 2003, p. 34-35.

extrema dreaptă, apoi comunismul au afirmat cel mai mult ideea uniformizării spațiului românesc<sup>2</sup>. Eugen Lovinescu conferea subiectului o interpretare psihologică menționând că moldovenii, fiind mai contemplativi se remarcă prin creații poetice iar muntenii, fiind mai practici se remarcă în manieră economică și politică<sup>3</sup>.

Ionuț Țene este adeptul occidentalizării rapide a spațiului românesc, dar nu una formală, ci de consistență, care să modernizeze țara și să aducă prosperitate tuturor românilor. Ca orice junimist, este atent la discursul maiorescian. „În aparență, după statistica formelor din afară, românii posed astăzi aproape întreaga civilizare occidentală. Avem politică și științe, avem jurnale și academii, avem școli și literatură, avem muzee, conservatorii, avem teatru, avem chiar o constituțiune. Dar în realitate toate acestea sunt producțiuni moarte, pretenții fără fundament, stafii fără trup, iluzii fără adevăr, și astfel cultura claselor mai înalte ale românilor este nulă și fără valoare și abisul, ce ne desparte de poporul de jos, devine din zi mai adânc”<sup>4</sup>.

Viziunea sa asupra Transilvaniei poate fi percepută și ca un discurs polemic direcționat împotriva unor intelectuali transilvăneni contemporani, care sunt exponenții ideilor regionaliste, a unei Transilvanii ca o entitate autonomă, alimentând astfel în mod involuntar revizionismul internațional. „S-a mers pe ideea autonomiei Transilvaniei, ca salvare a ardelenilor de balcanismul oriental al „miticilor”, care vezi Doamne, ar corupe pe românii ardeleni mai puri moral și mai bogați material. În această capcană întinsă perfid de nostalgicii revizionști ai Budapestei au căzut talentați intelectuali ardeleni, ce au dorit ca la peste o sută de ani de la celebrul „Memorandum” să facă altul pe dos, în care, românii să fie separați pe criterii geografice și istorice. Trecutul a dovedit că geografia – Carpații și istoria ne-au unit, chiar dacă, uneori, românii „erau supt vremuri”, la cheremul unor dominații străine. Dar există oare o civilizație transilvană autonomă? Nu cred. Interferențele entice, lingvistice și religioase comune fac imposibilă separarea românilor pe provincii istorice autonome. Cei care promovează aceste idei, nu numai unii ardeleni, dar și moldoveni cu „sechele” sovietice transnistrene, prin Partidul Moldovenilor, merg pe o „mână moartă”, dar periculoasă prin pretextele ce le pot oferi unor vecini neprieteni. E adevărat, prin Consiliul Dirigent ce a funcționat imediat după Marea Unire la Sibiu, un fel de guvern ardelean interimar, dar și prin ideile lui Iuliu Maniu, dar mai ales a lui Romul Boilă, care a propus guverne și „diete” provinciale sau regionale în 1931, se pot crea false tradiții istorice de autonomie pe regiuni istorice. Totuși, toate acestea au fost create sau formulate pentru întărirea unității statului român și nu pentru dezmembrarea lui, așa cum încearcă astăzi prin formule perfide, regionaliste, unii intelectuali ardeleni”<sup>5</sup>.

Istoricul clujean avertizează că discuțiile în exces asupra impunerii Transilvaniei ca model României, poate să revigoreze conceptul perimat de transilvanism. Acesta este un termen ideologic elaborat de aristocrația maghiară după Tratatul de la Trianon și imaginat sub forma unei propuneri utopice de conviețuire româno-maghiară, dar în afara cadrelor teritoriale ale României sau Ungariei. În fapt, se urmărea crearea unui stat nou, Transilvania, un gen de Elveția multiculturală. Transilvanismul nu a avut succes la nivelul sensibilității românilor și germanilor transilvăneni, fiind repudiat fără regrete. Atât Iuliu Maniu, liderul românilor transilvăneni cât și populația germană a respins categoric acest curent ideologic<sup>6</sup>.

O soluție pentru conservarea arhetipului tradițional românesc, sinteza dintre tradiție și modernitate, occidentalizarea rapidă a României ar fi mutarea capitalei de la București la Alba-Iulia și transferul puterii din Muntenia în Transilvania. Argumentele istoricului sunt date de percepția Transilvaniei ca izvor de statalitate românească prin legenda lui Radu Negru de la Făgăraș ce a întemeiat Țara Românească, contribuția voievozilor maramureșeni Dragoș și Bogdan la întemeierea Moldovei, primul Patriarh al tuturor românilor, Mitropolitul Ghenadie din Transilvania, își extindea jurisdicția confesională asupra parohiilor din Țara Românească și Moldova, conferind astfel sens unității religioase a românilor. Structura sa de iluminist convins îl determină să asocieze argumentelor de natură statală, confesională și pe cele de factură istorică. „Pentru români, Alba-Iulia reprezintă un oraș simbol. Aici a fost așezarea dacică, Apoulon și municipiul roman Apulum, constituind o continuitate sinergică și simbolică a originii daco-romane a poporului român.

În Alba-Iulia a intrat triumfal Mihai Viteazul–voievodul unificator–la 1 noiembrie 1599, după trei zile de la victoria din localitatea Șelimbăr, fixându-și aici capitala celor trei Țări Române, intitulându-se „voievod și domn a toată Țara Românească și al Ardealului și al Țării Moldovei”.

2 Lucian Boia, *Istorie și mit în conștiința românească*, Editura Humanitas, București, 1996, p. 174

3 Eugen Lovinescu, *Istoria civilizației române moderne*, ediție îngrijită de Zigu Ornea, vol.1, București, 1972, p. 118

4 Titu Maiorescu, „În contra direcției de astăzi în cultura română”, în *Critice*, vol. I, București, 1908, pp. 145-146

5 Ionuț Țene, *op. cit.*, pp. 7-8

6 *Ibidem*, p. 22